

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۳۱

فاطمه فاضلی، دانشجوی کارشناسی ارشد دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران.

fa.fazeli@mail.um.ac.ir

عبدالرضا جوان جعفری بجنوردی (نویسنده مسئول): استاد حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق،

دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران. Javan-j@um.ac.ir

سید محمد جواد ساداتی، استادیار حقوق جزا و جرم شناسی، دانشکده حقوق، دانشگاه فردوسی مشهد،

مشهد، ایران. mj.sadati@um.ac.ir

**** این مقاله در شماره ۲۹ بهار و تابستان ۱۴۰۶ به چاپ خواهد رسید****

مطالعه تطبیقی راهکارهای مقابله با جرم قمار آنلاین در حقوق ایران و انگلستان (با تاکید بر نوآوری مواد ۷۰۵ الی ۷۱۱ قانون مجازات اسلامی)^۱

چکیده

قماربازی در ایران جرم انگاری شده است و به تبع آن شرکت کنندگان در جرم مذکور به لحاظ قانونی بزهکار محسوب می گردند. با شکل گیری سایت های قمار کاربران این سایت ها در مقایسه با ایجاد کنندگان سایت های قمار آنلاین، خرده بزهکارانی محسوب می شوند که بنا به دلایل متعددی گرایش به قمار بازی پیدا می کنند و همزمان خود بزه دیده و متضرر این جرم می شوند. این پژوهش با هدف بررسی ساز و کارهای مقابله با قمار آنلاین در حقوق ایران و انگلستان نگاشته شده و در پی پاسخ به این سوال است که آیا حقوق کیفری ایران ظرفیت های لازم برای مقابله با جرم قمار آنلاین را دارد؟ قانون مجازات اسلامی در بخش تعزیرات (۱۳۷۵) ذیل مواد ۷۰۵ الی ۷۱۱، قماربازی سنتی را جرم انگاری کرده بود؛ لکن دایره ی شمول این قانون، قمار سنتی را دربر می گرفت و برای مقابله با قمار آنلاین راهگشا نبود. این خلا سبب شد تا در سال ۱۴۰۱ مواد مربوط به قمار آنلاین مورد بازنگری و اصلاح قرار گیرد. این مقاله ضمن بررسی نوآوری های موجود در مواد ۷۰۵ الی ۷۱۱، راه های مقابله با قمار آنلاین را نیز در قوانین کیفری ایران و انگلستان توصیف و تحلیل می کند. در این خصوص پس از توصیف مواد مربوط در حقوق ایران و انگلستان، نکات قوت و ضعف قوانین موجود و راهکارهای پیشنهادی برای مقابله با این جرم مورد تجزیه و تحلیل قرار خواهد گرفت. برای مثال یکی از نقاط قوت اصلاحات مزبور، جرم انگاری ایجاد و تشکیل سایت های قمار است، امری که پیش از این در قوانین ایران بدان توجه نشده بود. همچنین وضع مجازات برای مالکین و ایجاد کنندگان سایت های قمار و ... از جمله نوآوری های دیگر اصلاح مواد مربوط به قمار است.

کلید واژه: قمار آنلاین، مقابله با قمار، حمایت کیفری، فضای سایبر، جرایم سایبر

^۱مقاله مستخرج از پایان نامه در دانشگاه فردوسی مشهد است.

«مقابله» با قمار آنالاین عنوانی است که بیشتر مربوط به وضعیت قبل از وقوع جرم است. مقابله به هرگونه واکنش و اقدام عملی در برابر خطرات و تهدیدات افراد و جامعه اطلاق می‌شود. در واقع، مقابله عبارت است از تلاش‌های فکری، هیجانی و رفتاری فرد که هنگام روبه‌رو شدن با فشارهای روانی، به‌منظور غلبه، تحمل یا به حداقل رساندن عوارض استرس به‌کار می‌گیرد. مقابله با جرم سایبری که قمار آنالاین یکی از این انواع است، مجموعه رفتارها و اقدامات و یا وضعیتی را شامل می‌گردد که در مواجهه با پدیده‌ی مجرمانه، از طرف شخص، جامعه و یا حاکمیت، در ابعاد داخلی و بین‌المللی اتخاذ می‌گردد و هدف از آن، تحت‌کنترل درآوردن پدیده مجرمانه و کاهش موارد بزه‌دیدی است. این تدابیر شامل اقدامات قبل از وقوع، حین وقوع و بعد از وقوع جرم است. بنابراین، تمامی واژه‌های مقابله در این پژوهش، در یک طیف و معنی استفاده می‌شوند و شامل اقدامات کنشی و واکنشی هستند. در این پژوهش به واسطه‌ی تاثیرگذاری اقدامات واکنشی نظام کیفری در مقابله با جرم قمار آن را نوعی حمایت نظام کیفری تلقی نموده‌ایم. بنابراین در ادامه به تفصیل حمایت کیفری به منظور روشن ساختن تاثیر آن در مقابله با جرم قمار آنالاین خواهیم پرداخت.

مراد از حمایت کیفری چیست؟ «حمایت کیفری به گواهی تاریخ حقوق، سنتی ترین گونه‌ی حمایتی است که چون در روزگار ما از گذر جرم‌انگاری در پوشش قانون شناخته می‌شود، در چارچوب «سیاست جنایی قانون‌گذارانه»^۲ آنچه که به عنوان حمایت کیفری شناخته می‌شود، اغلب حول محور وضع جرم و تعیین ضمانت اجرا برای رفتار مجرمانه می‌گردد. قوانین مرتبط با قماربازی تقریباً در اغلب کشورهای دنیا وجود دارد و وضع قوانین در این حوزه ارتباطی به مشروعیت یا ممنوعیت قمار در کشورهای دنیا ندارد. آنچه که مورد توجه این تحقیق است بررسی راه‌های مقابله با قمار است. راهکارهای مذکور در این مقاله، از مواد مربوط به قمار در قانون ایران و انگلستان استخراج شده‌است و ذیل هریک از این عناوین به شیوه‌ی تطبیقی، شرایط و قوانین هر دو کشور بررسی می‌شود. برای مثال در قسمت جرم‌انگاری اجاره‌ی کارت و درگاه‌های پرداخت، به عنوان یکی از راهکارهای مقابله با قمار، قوانین دو کشور مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و در انتهای هر یک از قسمت‌ها پیشنهادات لازم برای مقابله و کنترل بهتر این جرم از دیدگاه این پژوهش نیز مطرح شده‌است.

۱. مقابله با قمار آنالاین از طریق تعیین مصادیق

یکی از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با جرم قمار، تعیین چارچوب قانونی‌ای است که به‌وسیله‌ی آن بتوان تشخیص داد چه رفتارهایی قمار-آنالاین محسوب می‌شوند یا در ذیل جرائم مرتبط با قمار قرار می‌گیرند. در قانون هردو کشور ایران و انگلستان، قمار آنالاین صراحتاً تعریف نشده‌است بلکه در چند بند رفتارهایی که از دیدگاه قانون قمار محسوب می‌شود، شمرده شده‌است. در حقوق ایران مواد مربوط به قمار در سال ۱۴۰۱ اصلاح شد. قانون انگلستان نیز از مدت‌ها پیش، در قانون قمار ۲۰۰۵^۳، با وجود اینکه اصل مفهوم قمار را تعریف نکرده‌است، مصادیق آن را معین نموده و بدین صورت دایره‌ی رفتارهای قمار را روشن ساخته‌است. در این قسمت به بررسی تعاریف قوانین دو کشور از قمار و تاثیر آن در مقابله با این جرم خواهیم پرداخت.

^۲ مهرداد رایجیان اصلی، «گونه‌شناسی حمایت از بزه‌دیده» در بزه‌دیده‌شناسی حمایتی، (تهران: انتشارات دادگستر، ۱۳۹۰)، ۸۱-۱۰۱.

^۳ Gambling Act (2005)

قانون مجازات اسلامی مصوب (۱۳۷۵)، در ماده‌ی ۷۰۵^۴ به جرم‌انگاری قمار سنتی و ذکر مجازات برای آن بسنده کرده‌بود. مراجعه به عرف برای شناسایی رفتارهایی که قمار است سبب شد تا ابهاماتی در خصوص قمار بودن یا نبودن برخی رفتارها ایجاد گردد. برای مثال یکی از ابهاماتی که پیش از تعریف قمار وجود داشت، اختلاف در مورد قمار دانستن شرط‌بندی‌های مرسوم، قرعه‌کشی‌ها و مسابقات پیامکی بود. زیرا ماده ۷۰۵ سابق تعریف نکرده‌بود که چه رفتارهایی قمار تلقی می‌شوند و تنها ضابطه‌ی تشخیص قماربازی طبق مواد ۷۰۵ الی ۷۱۱ سابق، استفاده از آلات سنتی قمار بود.

در این راستا، اداره‌ی حقوقی قوه قضاییه در نظریه مشورتی شماره ۹۶/۶۶۰/۷ در خصوص این موضوع که آیا می‌توان شرط‌بندی در مسابقه فوتبال را مشمول ماده ۷۰۵ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ دانست یا خیر، اظهار نظر کرد^۵. اداره‌ی حقوقی قوه قضاییه با این استدلال که براساس قانون، قماربازی با وسایل مخصوص قمار انجام می‌شود، حال آنکه در خصوص شرط‌بندی این موضوع صدق نمی‌کند و در واقع شرط‌بندی با وسیله مخصوصی انجام نمی‌شود؛ معتقد بود که شرط‌بندی را نمی‌توان مشمول عنوان قمار در قانون مجازات اسلامی دانست. وجود این ابهامات و شکل‌گیری قمار آنلاین که عنصر استفاده از آلات قمار را به حاشیه کشانده‌بود؛ سبب شد تا در اصلاح مواد مربوط به قمار، تعریف و تعیین چارچوب برای جرم‌انگاری برخی رفتارها مورد توجه قانون‌گذار قرار گیرد. در ماده ۷۰۵ اصلاحی، قلمرو مصادیق رفتارهایی که قمار به‌شمار می‌آید، مشخص شد. احصاء مصادیق قمار توسط قانونگذار از این رو مقابله با قمار تلقی می‌شود که در رویه قضایی، قضات قانون یک‌پارچه‌ای برای تشخیص رفتار قمار در دست دارند. معیار واحد برای رسیدگی و تمییز موارد قمار از غیرقمار، سبب تسریع در رسیدگی و تعقیب قضایی مجرمین می‌شود. از آنجایی که سرعت رسیدگی و جمع‌آوری ادله در جرائم سایبری از جمله قمار آنلاین امر بسیار مهمی است، پراکندگی قوانین سبب می‌شود که مقام قضایی بیش از آن که با سرعت بیشتری کار خود را آغاز و شروع به جمع‌آوری ادله کند، زمان بیشتری را صرف تفسیر و تحلیل قوانین کند. در نتیجه‌ی این فرایند علاوه بر اینکه سرعت پیگیری پرونده کاهش پیدا می‌کند، تفسیرهای متعدد از شعب رسیدگی‌کننده، سبب صدور آرای متناقضی می‌شود^۶. ماده ۷۰۵ در چند بند هریک از رفتارهای مجرمانه‌ای که قمار محسوب می‌شود را تشریح نموده که در این قسمت هریک از این بندها تشریح می‌شود.

بند نخست ماده ۷۰۵ هر نوع توافق صریح یا ضمنی با هدف برد و باخت که به موجب آن بازندگان یا شخص ثالث ملتزم به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی به صورت مستقیم یا غیر مستقیم به برنده یا برندگان یا شخص ثالثی می‌شوند را مشمول قمار دانست. رفتار مجرمانه مورد نظر در بند مذکور، انجام هرگونه توافق با هدف برد و باخت است که در طی آن شخص، ملتزم به انتقال مال به شخص

^۴ برای دسترسی به متن مواد ۷۰۵ الی ۷۱۱ اصلاحی رک: <https://dotic.ir/news/14200>

^۵ آنچه در نصوص کیفری جرم‌انگاری شده است، ارتکاب قمار است و با توجه به مواد ۷۰۵ تا ۷۰۷ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵، قماربازی به معنای برد و باخت به وسیله بازی با آلاتی است که به این منظور (قمار) ساخته شده است؛ اعم از آنکه این ابزار سنتی باشد یا مدرن. لیکن شرط‌بندی که در آن هم برد و باخت وجود دارد، وسیله مخصوص ندارد. به جز سبق و رمایه به شرح مذکور در ماده ۶۵۶ قانون مدنی، از نظر شرعی حرام و بنا به تصریح مقتن در ماده ۶۵۴ قانون مدنی، باطل و دعوای راجع به آن مسموع نخواهد بود. با این وصف، شرط‌بندی مشمول مقررات ماده ۷۰۵ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) ۱۳۷۵ در مورد قمار نیست و نمی‌توان این ماده را به شرط‌بندی تسری داد. برای دسترسی به نظریه مشورتی نک: <https://eadl.ir/nazarmashverati>

^۶ رعناحسین زاده «بررسی شیوه‌های حمایت از بزه دیدگان در حقوق ایران و اسناد بین‌المللی» (پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، ۱۳۹۰): ۲۳.

دیگری شود. بند یاد شده اشاره به نوعی جرم مطلق دارد؛ زیرا در آن صرف «التزام» شخص به انتقال مال به دیگری جرم تلقی می‌گردد و نیازی به تحقق نتیجه، یعنی انتقال مالکیت وجود ندارد. بنابراین به منظور تحقق جرم قمار در بند نخست ماده ۷۰۵ احراز دو امر لازم است. نخست، تحقق توافق با هدف برد و باخت میان دو یا چند شخص و سپس التزام به انتقال مال از سوی فردی به فرد دیگر. هدف از تفکیک میان توافق و الزام به انتقال مال، از آن روست که در صورت عدم توافق، جرم قمار محقق نمی‌شود. بنابراین در مواردی که فرد قهرا یا جبرا ملزم به پرداخت مال از راه بازی‌های برد و باختی می‌شود، از دایره قماربازی خارج و در صورت تطابق با عناوین دیگر، جرم مستقلی تلقی می‌شود.

بند دوم این ماده، هر نوع مشارکت دو یا چند شخص در خصوص پیش‌بینی موضوعی خاص یا فرض وقوع امری خاص که بازنده یا بازندگان ملزم به پرداخت وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی یا هر امتیاز دیگری به صورت مستقیم یا غیر مستقیم به برنده یا برندگان یا شخص ثالثی باشد، قمار محسوب می‌کند. رفتار مذکور در بند دوم ماده پیش‌گفته می‌تواند مصداقی باشد از آنچه که عرفاً عنوان «شرط-بندی» بر آن اطلاق می‌گردد. به عبارتی می‌توان گفت مشخص کردن مصادیق جرم قمار باعث شد تا شرط‌بندی که پیش از این در خصوص جرم بودن یا نبودن آن ابهام وجود داشت، مصداقی از جرم قمار محسوب شود.

موضوع جرم نیز در بند دوم، اعم از وجه، مال، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی است. مقصود از منفعت، خدمت یا امتیاز مالی در این ماده هرگونه خدمت، منفعت یا امتیازی است که به نفع متهم باشد. برای مثال می‌توان توافق اشخاص «الف» و «ب» در طی یک بازی قمار مبنی بر اینکه اگر شخص «الف» برنده بازی شود، شخص «ب» که حسابدار دانشگاه محل تحصیل «الف» محسوب می‌گردد، بدهی مالی وی به دانشگاه را حذف نماید؛ نوعی امتیاز مالی محسوب کرد. البته نکته‌ای که باید مدنظر قرار داد این است که قانونگذار نه تنها انتقال مال از سوی بازنده به برنده را قمار دانسته، بلکه انتقال مال از سوی شخص ثالث به برنده یا شخص ثالث دیگری را نیز جرم دانسته است. بنابراین باید قائل بر آن بود که از نظر قانونگذار هر نوع توافقی با هدف برد و باخت که در طی آن «فردی» ملزم به پرداخت مال به «فرد دیگری» شود، قمار محسوب می‌گردد. هرچند این نکته را باید مدنظر قرار داد که ملزم شدن به انتقال مال از سوی هر شخص به هر شخص دیگری را در صورتی می‌توان قمار دانست که ابتدا توافق یا مشارکتی با هدف برد و باخت میان دو یا چند نفر صورت پذیرد.

در بند سوم ماده ۷۰۵، قرعه‌کشی یا هر اقدام مبتنی بر شانس یا تصادف مورد جرم‌انگاری قرار گرفته و به عنوان یکی از رفتارهای مشمول جرم قمار در نظر گرفته شده است. رفتار مجرمانه در این تعریف، مشارکت در برگزاری قرعه‌کشی یا هر اقدام مبتنی بر شانس است که در طی آن کل یا بخشی از مال، وجه، منفعت، خدمت یا امتیاز مالی که برخی شرکت‌کنندگان پرداخته‌اند یا ملزم به پرداخت آن شده‌اند را به دیگر شرکت‌کنندگان تقدیم کنند. طی این نوع رفتار دو فرض را می‌توان در نظر گرفت؛ نخست اینکه، تمامی شرکت‌کنندگان در قرعه‌کشی، ابتدا مالی را تقدیم کنند و در نهایت از مال تسلیم شده توسط آن‌ها جایزه برندگان در قرعه‌کشی نیز پرداخت گردد. دوم اینکه در ابتدا شرکت‌کنندگان متعهد شوند وقتی نتیجه قرعه‌کشی مشخص گردید، جایزه برندگان را از محل مال خویش بپردازند.

برخلاف جرم شرط‌بندی و پیش‌بینی موضوع بند اول و دوم که جرمی مطلق تلقی می‌شوند، این بند به تحقق نتیجه مقید شده است. رکن نتیجه در این بند، تادیه جایزه از محل منافی است که شرکت‌کنندگان در قرعه‌کشی پرداخته‌اند. مقید بودن جرم در این بند برخلاف بندهای قبل، تدبیر هوشمندانه‌ای بود که از سوی قانونگذار در اصلاحات مربوط به مواد قمار بکار گرفته شد. در بند اول و دوم، قانون‌گذار صرف هرتوافق یا مشارکت در پیش‌بینی که در ازای آن بازنده یا دیگری ملزم به پرداخت مال یا منفعتی به برنده شوند را جرم‌انگاری کرد. دو

بند پیشین صرف توافق، بدون توجه به تحقق رکن نتیجه را برای جرم تلقی شدن رفتار کافی دانست اما در مورد مشارکت در برگزاری قرعه-کشی که موضوع بند سوم است؛ قانونگذار صرف مشارکت در برگزاری قرعه‌کشی را از مصادیق قمار تلقی نکرد و جرم‌انگاری آن را مقید به تحقق نتیجه دانست.

برای مقید نمودن این بند دو هدف می‌توان در نظر گرفت. اولاً، تا پیش از اصلاح مواد قانون مجازات در بخش قمار، برگزاری قرعه‌کشی به صورت مختلف در سطح گسترده و به صورت قانونی در حال اجرا بوده و همچنان در حال اجراست. ثانیاً، اصل بر مباح بودن رفتار افراد در جامعه است. نظام کیفری و قانونگذاری با هدف حفظ نظم اجتماعی ایجاد شده‌است، نه برای ایجاد محدودیت. در حقیقت کنش‌های اجتماعی شهروندان تا زمانی که خللی به نظم و امنیت جامعه وارد نکنند مباح و قانونی تلقی می‌شوند. در مثال این بند، قرعه‌کشی رفتاری مباح است که برای قمار بودن و جرم تلقی نمودن آن باید چارچوب مناسبی برای آن تعیین نمود. این مقید بودن نیز با عبارت «امتیاز مالی وجه مال پرداخت شده یا در تعهد پرداخت قرار گرفته شرکت‌کنندگان به صورت مستقیم یا غیر مستقیم به یک یا چند نفر از شرکت‌کنندگان که بر مبنای قواعد آن مشارکت برنده محسوب می‌شوند، پرداخت شود» محقق شده است. بنابراین برای حفظ حقوق مالی شرکت‌کنندگان، کسانی که قرعه‌کشی برگزار می‌کنند باید از محل سرمایه خود جوایزه برندگان را بپردازند تا رفتار آن‌ها مشمول عنوان قمار نشود.

اما قانون قمار (۲۰۰۵) انگلستان، در بخش تعاریف مربوط به قمار، انواع قمار را تقسیم به شرط‌بندی، شرکت در قرعه‌کشی و قمار از راه دور می‌کند. سپس به تعریف جداگانه‌ی هریک از این موارد و ارکان انجام آن می‌پردازد. این قانون به تعریف اصل مفهوم قمار پرداخته-است و در همان ابتدای قانون قمار، به مصادیق آن اشاره می‌نماید.

طبق ماده ۴ قانون قمار انگلستان^۱، یکی از انواع قمار، «قمار از راه دور» است. به این معنی که افراد با استفاده از سیستم‌های ارتباط از راه دور قماربازی می‌کنند. همچنین «ارتباط از راه دور» شامل ارتباط از طریق: اینترنت، تلفن، تلویزیون یا رادیو یا هر نوع وسایل الکترونیک یا فناوری دیگر برای تسهیل ارتباطات^۲. قمار آنلاین طبق قانون در این دسته قرار می‌گیرد.

با وجود اینکه در حقوق انگلستان، قماربازی و ایجاد سایت‌های قمار به صورت کلی جرم نیست؛ قانون قمار انگلستان دریافت مجوز را برای ارائه فعالیت‌های مربوط به قمار ضروری دانسته‌است. این قانون پس از مشخص نمودن فعالیت‌هایی که قمار آنلاین محسوب می‌شود؛ برای مقابله با رواج اشکال غیرقانونی قمار، ارائه‌کنندگان خدمات قمار را ملزم ساخته تا از مراجع ذیصلاح قانونی مجوز دریافت کنند. بدین شکل با سایت‌های قمار غیرقانونی یا تقلبی که قصد کلاهبرداری از شهروندان دارند، مقابله می‌شود.

در نهایت، قوانین مربوط به قمار در ایران و انگلستان از این منظر که هر دو کشور دایره‌ی مصادیق قمار آنلاین را مشخص نموده‌اند؛ مشترک هستند. آنچه که قوانین مربوط به قمار در دو کشور مزبور را از یکدیگر متمایز می‌سازد، تفاوت در اندیشه‌ی حقوقی یا به عبارت دیگر تفاوت در سیاست کیفری میان حقوق ایران و انگلستان است. برای مثال، در حقوق انگلستان مصادیق قمار مشخص شده‌است تا شرایط دریافت مجوز و مرجع صدور مجوز و ... برای هرکدام از مصادیق قمار به تفکیک معین شود و بدین ترتیب با گسترش سایت‌های قمار آنلاین غیرقانونی مقابله شود. در مقابل دیدگاه حقوق ایران به قمار آنلاین، نگاهی مطلق و سزاگرایانه است. به عبارت بهتر در حقوق

^۱ متن قانون قابل دسترس از: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/19/contents>

^۲ GA 2005, section 4

ایران قمار آنلاین اساساً جرم است و جایگاهی برای تفکیک میان قمار قانونی و قمار غیرقانونی وجود ندارد اما در عین حال معیار قانونی مشخص برای تشخیص رفتار مجرمانه‌ی قمار در مواد قانون وجود دارد.

۲. مقابله با قمار آنلاین از طریق نظارت بر عوامل تسهیل کننده قمار

یکی دیگر از راه‌های مقابله با قمار، جرم‌انگاری رفتارهایی است که موجب تسهیل در ارائه‌ی خدمات مربوط به جرم قمار آنلاین می‌شود. از منظر قانون‌گذاران ایران و انگلستان، نظارت بر رفتار گروه‌هایی که تبلیغ‌کننده قمار آنلاین یا ارائه‌دهنده‌ی خدمات مربوط به آن هستند، امری ضروری است. اهمیت این مسئله به اندازه‌ای است که در قوانین دو کشور شاهد موادی هستیم که تبلیغات غیرقانونی قمار یا ارائه‌ی تسهیلات قمار را جرم‌انگاری کرده و برای آن ضمانت اجرای کیفری در نظر گرفته‌است.

در حقوق ایران، پس از اصلاح مواد ۷۰۵ تا ۷۱۱ قانون مجازات اسلامی، تشکیل قمارخانه‌های مجازی و تبلیغات قمار به عنوان رفتارهای تسهیل‌گر قمار، مورد جرم‌انگاری قرار گرفت. از آن جایی که یکی از ویژگی‌های قمار آنلاین محدود و منحصر نبودن ارتکاب آن به مکان‌های فیزیکی است. آنلاین بود قمار، امکان نظارت بر آن را دشوار ساخته‌است.

ماده‌ی ۷۰۸ سابق، دایرکردن قمارخانه یا دعوت مردم برای قماربازی را مورد جرم‌انگاری قرار داده بود. بهره‌گیری از لفظ «قمارخانه» این شبهه را به ذهن متبادر می‌نمود که آیا در این معنا دایرکردن قمارخانه‌های مجازی نیز تحت شمول این ماده قرار می‌گیرد یا لزوماً لفظ «خانه» دلالت بر مکان فیزیکی دارد و شامل قمارخانه‌های مجازی نمی‌شود؟

ماده ۷۰۶ اصلاحی، اداره‌کردن یا دایرکردن هر نوع فضای حقیقی یا مجازی توسط هر شخصی برای ارتکاب یکی از جرائم مذکور در بند-های ۱ تا ۳ ماده ۷۰۵ قانون مجازات اسلامی را مورد جرم‌انگاری قرار داده‌است. ماده مذکور ابهام موجود در ماده پیشین را از بین برده-است اما یکی از مشکلاتی که مقابله با رواج قمار را دشوار می‌کند، تبلیغات سایت‌های قمار در شبکه‌های مجازی است. در حال حاضر برخی پیام‌رسان‌ها مجازی مشغول تبلیغات برای سایت‌های قمار هستند. گروه‌های مجازی را به تناسب اهدافی که دنبال می‌کنند می‌توان به دو گروه تقسیم‌بندی کرد.

دسته‌ی اول گروه‌هایی هستند که منحصر به منظور تبلیغات قمار ایجاد می‌شوند. دسته دیگر گروه‌هایی هستند که هدف اصلی و موضوع فعالیتشان جرم نیست؛ لکن در ساعات مرسوم به «تبادل تبلیغات»، سایت‌های قمار آنلاین و شرط‌بندی را تبلیغ می‌کنند. توسعه‌ی این تبلیغات تا جایی پیش رفت که افراد معروف اعم از بازیگران، خوانندگان و ورزشکاران در صفحات مجازی خود شروع به ترویج سایت‌های قمار نمودند. این شکل از تبلیغات با تطمیع به ثروتمند شدن در مدت زمان کوتاه، سبب گرایش عده‌ای ناگاه به قماربازی آنلاین می‌شود. - به‌منظور مقابله با این تبلیغات در فضای مجازی باید واکنش شدیدتری نسبت به آن بکار برد. این واکنش باید در قالب جرم‌انگاری و کیفر-انگاری چنین رفتار باشد. جرم‌انگاری در زمینه تبلیغات قمار یکی دیگر از نوآوری‌های قانون اصلاحی قمار است که پیش از این سابقه تقنینی نداشته است. از آن جایی که تبلیغات، تأثیر زیادی در گرایش به قمار داشته است. ضرورت کنترل و نظارت بر شبکه‌های مجازی، زمینه‌ی ایجاد بند «ب» ماده ۷۰۹^۸ را ایجاد نمود. طبق این ماده تبلیغ و ترویج بندهای ۱ تا ۳ ماده ۷۰۵ یا به صورت کلی تشویق و دعوت افراد به عضویت و شرکت در فرایند شرط‌بندی، قمار، مسابقات پیش بینی و... جرم محسوب می‌شود. جرم مذکور در این ماده مطلق است

^۸ «...هر شخص، یکی از جرائم موضوع بندهای ۱ تا ۳ ماده ۷۰۵ این قانون را تبلیغ یا ترویج کند یا اشخاص را به هر نحوی به شرکت در این اقدامات تشویق یا دعوت نماید، به حبس و جزای نقدی درجه هفت محکوم می‌شود و...»

و مقید به نتیجه خاصی نیست. صرف عمل تشویق و ترغیب افراد برای تحت نظر قرار گرفتن مطابق این ماده کفایت می‌کند و این که آیا در عمل فرد به عضویت سایت‌های قمار درآید یا خیر، تاثیری در تحقق جرم این ماده ندارد.

هدف از وضع این ماده مقابله با تبلیغات قمار و گرداندگان سایت‌های قمار است. به همین علت موثر واقع شدن رفتار مجرمانه بر قماربازان اهمیتی ندارد. در شرایط فعلی تبلیغات از پایه‌های اساسی در گسترش شبکه‌های قمار است و تبلیغ یک سایت قمار در سطح گسترده‌ای انجام می‌شود که مخاطب آن ممکن است هزاران نفر باشد. بدین ترتیب، تاثیری که تبلیغات بر جامعه می‌گذارد از اهمیت به‌سزایی برخوردار است و به همین علت نظام قضایی باید کنترل بیشتری بر بازار تبلیغات در فضای مجازی داشته‌باشد. درنهایت کیفرانگاری برای تبلیغ سایت‌های قمار در فضای مجازی، شرایطی را فراهم می‌کند که بسیاری از صاحبان شبکه‌های مجازی به طور جدی حساسیت تبلیغات غلط را درک نموده و در قبال بهایی که برای تبلیغ به آنان پرداخت می‌شود از ترویج و معرفی سایت‌های قمار امتناع نمایند. عمده‌ی سایت‌های قمار نیز به وسیله تبلیغات شناخته می‌شوند بنابراین مقابله با تبلیغات کاذب در فضای مجازی، برابر با مقابله با قمارآنلاین به نظر می‌آید.

در حقوق ایران به واسطه آن که قمار جرم است، راه‌اندازی سایت‌های مرتبط با آن نیز در هر شکل و قالبی جرم تلقی می‌گردد. چالشی که تعقیب و شناسایی سایت‌های تقلبی یا به طور کلی مقابله با قمارآنلاین در ایران را دشوار می‌سازد، آن است که مواد قانونی نسبت به موضوع قمار در حقوق ایران، جلوه‌ی سزاگرایانه‌ای دارد. بدین معنا که در حقوق ایران به خصوص پیش از اصلاح مواد مربوط به قمار، رویکرد قانونگذار صرفاً بر مجازات قماربازان بود و توجهی به این مسئله وجود نداشت که در بسیاری از موارد قماربازان بنا به شرایط و دلایل متعدد اجتماعی و از روی غفلت، وارد چرخه‌ی اعتیاد به قمار می‌شوند و برای رهایی از این وضعیت به همکاری با نظام قانونی قضایی نیازمندند اما به این دلیل که قمارباز طبق حقوق ایران مجرم شناخته می‌شود، ترس از اعلان جرم کلاهبرداری و تقلب سایت‌های قمار از سوی کاربران آن وجود دارد. زیرا فرد قمارباز از منظر قانون مجرم و قابل مجازات است. به همین دلیل اغلب قماربازان که در سایت‌های قمار مال‌باخته می‌شوند و با آسیب‌های روانی می‌بینند، سکوت را به شکایت و اعلام کلاهبرداری سایت‌های قمار ترجیح می‌دهند. در این میان سود اصلی عاید گرداندگان سایت‌های قمار می‌شود. زیرا از یک طرف درآمد کلانی از حساب‌های کاربران خود دریافت می‌کنند و از سوی دیگر مطابق با قوانین ایران به سختی تعقیب و مجازات می‌شوند. این چالش با جرم‌انگاری و کیفرگذاری برای عوامل تسهیل‌کننده‌ی قمار به تعادل رسید و در حال حاضر جرم‌انگاری و کیفرگذاری برای مبلغین و گرداندگان سایت‌های قمار یکی از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با قمار به‌شمار می‌آید.

اما در حقوق انگلستان، ارائه‌ی تسهیلات برای قمارآنلاین^۹ شامل، تولید یا نصب نرم افزارهای قمارآنلاین، ایجاد سایت‌های قماربازی و دعوت از افراد برای شرکت در تبلیغات قمار است. چنانچه این رفتارها بدون دریافت مجوز از مرجع قانونی در اختیار شهروندان انگلستان قرار گیرد، جرم محسوب می‌شود. ارائه‌ی تسهیلات مذکور بدون دریافت مجوز قانونی در ماده ۳۳ این قانون با کیفر ۵۱ هفته حبس و جریمه نقدی درجه پنج^{۱۰} کیفرگذاری شده است. مقام تعقیب‌کننده در رفتارهای مجرمانه مذکور، در مواردی که بزهکار مجوز دریافت

^۹ Provision of facilities for gambling

^{۱۰} جزای نقدی درجه پنج در قوانین کیفری انگلستان معادل ۵۰۰۰ هزار پوند است.

کرده است اما شرایط قانون برای دریافت مجوز را رعایت ننموده است، «مرجع صادر کننده مجوز» و در غیر این صورت، «کمیسیون قمار» است.^{۱۱}

عدم دریافت مجوز^{۱۲} به منظور تولید، عرضه و نصب نرم افزار و سایت های قمار در ماده ۴۱ قانون قمار، مورد جرم انگاری قرار گرفته است. هر نرم افزاری که تنها برای استفاده در قمار آنلاین، طراحی شده باشد یا اپراتوری که در ارتباط با ارائه تسهیلات برای قمار استفاده شود؛ به عنوان نرم افزار قمار از سوی کمیسیون قمار انگلستان شناخته می شود.^{۱۳} هدف از وضع این جرم آن است که مدیران تولید نرم افزار قمار، عرضه یا نصب نرم افزار یا سایت های قمار را در محیطی کنترل شده صورت دهند و قمار در یک فرایند عادلانه انجام پذیرد. به عبارت دیگر، هدف مقنن از ایجاد محدودیت از طریق الزام به دریافت مجوز این بوده است که اطمینان حاصل گردد، قمار در محیطی امن انجام شده و منجر به جرائم دیگر از جمله کلاهبرداری و تقلب در قمار نمی شود. زیرا این سایت ها تراکنش های قمار را پذیرش و ثبت می کنند؛ در نهایت نتیجه را تعیین می کنند و مبلغ هر بردی را به حساب مشتریان تخصیص می دهند. انجام هر یک از این عملکردها مستلزم آن است که سایت متقاضی، مجوز قمار را با اتکا به مجوز قانونی صادر شده توسط کمیسیون، انجام دهد.^{۱۴}

هدف دولت انگلستان از جرم انگاری سایت های غیرمجاز قمار آن است که تمامی این سایت ها تحت نظارت باشند تا اقدام خلاف قانون انجام ندهند و یا در صورت وقوع امکان تعقیب آن به آسانی فراهم باشد. از آنجایی که سایت های قمار در ابتدای فعالیت خود باید مشخصات کاملی از خود ارائه دهند تا مجوز فعالیت دریافت کنند. این مسئله تعقیب و پیگیری شکایت از گردانندگان سایت های قمار را تسهیل می کند. بنابراین هدف قانون انگلستان مقابله با قمار آنلاین غیرقانونی است که به نظر می رسد با ثبت سایت های معتبر برای قمار-بازی به صورت قانونی، امکان مقابله با موارد غیرقانونی آسان باشد.

شرایط دریافت مجوز به صورتی است که چنانچه ایجادکنندگان سایت های قمار قصد کلاهبرداری داشته باشند مسیر ارتکاب جرم را دشوار ببینند و آزادی عمل نداشته باشند. زیرا تمام اطلاعات شخصی و مالی ایجادکنندگان سایت های قمار برای دریافت مجوز از سوی مرجع قانونی دریافت می شود. از سویی نیز دعای ناشی از قمار در انگلستان مسموع است و برای کسانی که با ناآگاهی در سایت های غیرمجاز عضو می شوند، حق دادخواهی وجود دارد. بدین ترتیب شهروندانی که از کلاهبرداری سایت های تقلبی متضرر شده اند، بدون ترس از مجازات قدرت اعلام جرم داشته و این مسئله در راستای همراهی افراد جامعه با نظام قضایی، به منزله ی مقابله با قمار غیرقانونی در انگلستان محسوب می شود.

۳. مقابله با قمار آنلاین از طریق کنترل بر درگاه های پرداخت

یکی از نوآوری های اصلاح مواد مربوط به قمار در زمینه ی مقابله با قمار آنلاین در حقوق ایران، جرم انگاری اجاره درگاه های پرداخت و کارت های بانکی است. از آن جایی که بخش عمده ی فعالیت های قمارگونه در راستای کسب سود است، سیستم نقل و انتقالات مالی برای

¹¹ gambling Act of 2005, section 33

¹² هر چند این رفتار نیز از بابت عدم دریافت مجوز جرم انگاری شده است. لکن بدین واسطه که قانون انگلستان جرم مذکور را در ردیف جرائم متفرقه ذکر نموده، این پژوهش نیز به پیروی از قانون پیش گفته این رفتار را در قسمت جرائم متفرقه ذکر کرده است.

¹³ gambling commission, «What is gambling software?». 2023 agu 5. Available from <https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/guide/what-is-gambling-software>

¹⁴ Explanatory Notes on Gambling software, 2005.

قماربازان و مالکین این سایت‌ها از اهمیت بالایی برخوردار است. درگاه پرداخت آنلاین^{۱۵} یا به اختصار (آی. پی. جی.)^{۱۶}، سیستمی است که امکان تراکنش‌های مالی در بستر اینترنت را فراهم می‌سازد^{۱۷}. در اصلاح مواد مربوط به قمار، بر این اساس که سایت‌های قمار به صورت قانونی اجازه‌ی استفاده از درگاه‌های پرداخت را ندارند و از پایانه‌ی پرداخت سایر افراد یا کسب و کارها استفاده می‌نمایند، اجازه دادن کارت‌ها و درگاه‌های پرداخت را جرم‌انگاری کرده‌است. تا پیش از اصلاح مواد مربوط به قمار که این رفتار مورد جرم‌انگاری قرار نگرفته‌بود، پلیس فتا حساب‌های بانکی افرادی که تراکنش مالی بالایی داشتند را مورد بررسی قرار می‌داد و چنانچه منشا مجرمانه آن مشخص می‌شد، حساب‌های فرد مظنون توسط مقامات قضایی مسدود و برای اخذ توضیحات روانه مراجع قضایی می‌گردید^{۱۸}.

اجاره دادن حساب‌ها یا درگاه‌های پرداخت از سوی اشخاص حقیقی یا حقوقی، تا پیش سال ۱۴۰۱ صریحا در متون قانونی مورد جرم‌انگاری قرار نگرفته‌بود؛ آن هم در شرایطی که یکی از پایه‌های اساسی جرم‌قمارآنلاین از مسائل مالی و به‌خصوص پرداخت‌های آن تشکیل شده است. در اصلاح مواد ۷۰۵ تا ۷۱۱ کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده) قانون‌گذار در ماده ۷۰۹ به جرم‌انگاری رفتار مذکور پرداخت. بند «ج» ماده ۷۰۹ اصلاحی اشاره به جرمی مقید دارد. طبق این بند مرتکب باید بداند که اجازه کارت یا درگاه پرداخت بانکی در راستای ارتکاب رفتارهای مواد ۷۰۵ الی ۷۱۱ این قانون صورت می‌گیرد و با این علم کارت یا درگاه پرداخت خود را اجازه دهد؛ در غیر این صورت چنانچه فردی علم به مجرمانه بودن رفتار داشته‌باشد اما نداند که اجازه کارت یا درگاه پرداخت برای گردش مالی سایت‌های قمار است، از مصادیق این ماده تلقی نمی‌شود. برای مثال در موردی که اجازه‌دهنده بداند شخص «الف» برای رفتار مجرمانه‌ای شماره حساب وی را اجازه کرده لکن نداند که آن را برای جرم قمار اجازه کرده است، مشمول جرم مذکور در این بند نمی‌شود.

یکی از ایراداتی که طبق نظر این پژوهش به این ماده وارد است، مقید نمودن علم مرتکب به ارتکاب رفتارهای مجرمانه‌ی ماده ۷۰۵ است. در روزگاری که اغلب افراد، حداقل یک حساب بانکی دارند، اجازه کردن کارت بانکی شخص دیگری می‌تواند همراه با سوء نیت باشد. این سوء نیت را نسبت به دو طرف، یعنی اجازه‌دهنده و اجازه‌گیرنده می‌توان بررسی کرد. با این توجیه که در اجازه کردن کارت و حساب بانکی دو حالت قابل پیش‌بینی است. اول، فردی که قصد اجازه کارت یا حساب دارد خود حساب بانکی ندارد که در این صورت اگر مشکل قانونی نداشته‌باشد می‌تواند حساب و کارت بانکی مخصوص برای خود افتتاح کند. در این صورت توجیهی برای اجازه کارت یا حساب وجود ندارد. حالت دوم ممکن است فردی که قصد اجازه دارد ادعا کند که کارت‌ها و یا حساب وی مسدود است و به اجازه کارت نیاز دارد. در این صورت نیز نوعی علم به مجرمانه بودن رفتار وجود دارد؛ زیرا مدام که فردی مرتکب خطای مدنی یا کیفری نشده باشد حساب وی مسدود نمی‌شود و عرفا مسدود کردن حساب یک فرد، دلالت بر جلوگیری از کنش‌های مالی وی دارد.

¹⁵ Internet Payment Gateway

¹⁶ IPG

¹⁷ «درگاه پرداخت اینترنتی چیست؟»، مجله زرین پال، ۱۴۰۰/۰۶/۲۷، قابل دسترسی از

<https://www.zarinpal.com/blog/%D8%AF%D8%B1%DA%AF%D8%A7%D9%87-%D9%BE%D8%B1%D8%AF%D8%A7%D8%AE%D8%AA-%D8%A7%DB%8C%D9%86%D8%AA%D8%B1%D9%86%D8%AA%DB%8C-%DA%86%DB%8C%D8%B3%D8%AA/>

¹⁸ «اجاره کارت های بانکی چه عواقبی دارد؟»، خبرگزاری ایرنا، ۱۴۰۰/۰۲/۳، قابل دسترسی از <https://irna.ir/xjDxV4>

در نهایت به عنوان یکی از راهکارهای مقابله با قمار پیرامون کنترل شبکه‌های پرداخت، بهتر است علم به مجرمانه بودن رفتار در بند ج ماده ۷۰۹ را مفروض تلقی کنیم. زیرا همانطور که در بالا ذکر شد از یک طرف، فرد اجاره‌دهنده‌ی حساب منطقی می‌داند شخصی که کارت یا حساب بانکی وی را اجاره می‌کند می‌تواند با چالش قانونی‌ای مواجه باشد که قصد استفاده از حساب شخص دیگری را دارد. بنابراین همین میزان علم، با توجه به حساسیت نقل و انتقالات مالی و خروج سرمایه از کشور، می‌تواند عنوان مجرمانه داشته‌باشد. در قدم دوم، چنانچه فردی که حساب خود را در اختیار دیگری قرار می‌دهد، به صورت جزئی و دقیق علم به ارتکاب رفتار مجرمانه داشته‌باشد، از عوامل تشدید مجازات محسوب شود. برای مثال در موضوع این پژوهش اجاره‌دهنده علم به این داشته‌باشد که از حساب وی برای گردش مالی سایت‌های قمار استفاده می‌شود. این نوع علم به رفتار مجرمانه، می‌تواند از عوامل تشدید در مجازات تلقی شود.

جرم‌انگاری مورد بحث در ماده ۷۰۹ چگونه می‌تواند نوعی مقابله با قمار آنلاین به‌شمار آید؟ همانطور که اشاره شد گردانندگان سایت‌های قمار برای نقل و انتقالات مالی خود از اجاره کارت‌های بانکی و درگاه‌های پرداخت متنوعی استفاده می‌کنند. تا پیش از اصلاح مواد مربوط به قمار، عدم جرم‌انگاری اجاره دادن کارت‌های بانکی یا درگاه پرداخت موجب می‌شد تا مقدمات گردش‌های مالی جرم قمار به راحتی فراهم شود. از آن جایی که اغلب سایت‌های قمار در خارج از کشور مدیریت می‌شوند، نقل و انتقالات مالی برای صاحبان این سایت‌ها بسیار حائز اهمیت است. از سویی تراکنش‌های مالی سایت‌های قمار سبب خروج سرمایه‌ی زیادی از کشور می‌شوند. خارج شدن سرمایه و آنلاین بودن فعالیت سایت‌های قمار، تعقیب و مجازات سردستگان جرم‌قمار را دشوار می‌سازد. بدین ترتیب عدم دسترسی به سردستگان جرم قمار آنلاین و صورت‌حساب مالی آن‌ها؛ ضررهای مادی و معنوی زیادی برای جامعه ایران داشته‌باشد که ضرورت مقابله با گردش مالی سایت‌های قمار را دوچندان می‌کند. بند ۳ ماده ۷۰۹ در راستای مقابله با گردانندگان سایت‌های قمار وضع شده‌است و این بند می‌تواند اثر بازدارنده در مجرمین بالقوه داشته‌باشد، بدین نحو که مسیرهای ارتکاب جرم و سودجویی به واسطه نظارت بر پرداخت‌ها دشوار دیده می‌شود.

اما در حقوق انگلستان، قانونی در خصوص نظارت بر نحوه پرداخت یا بررسی گردش‌های مالی سایت‌های قمار، در قوانین کیفری این کشور دیده نمی‌شود. علت این امر هم با توجه به توضیحات در بخش‌های قبل روشن است. قوانین این کشور بر محور قماربازی قانونی است. به عبارتی گردش‌های مالی سایت‌های قمار از دیدگاه قانون انگلستان امر غیرقانونی تلقی نمی‌شود که مالکین سایت‌های قمار قصد اجاره حساب یا کارت‌های بانکی را داشته‌باشند. البته چنانچه سایت‌های قمار آنلاین در این کشور از مرجع قانونی مجوزهای لازم را دریافت نکرده‌باشند تحت تعقیب مراجع قانونی از جمله کمیسیون قمار انگلستان قرار می‌گیرند و مجازات مربوط به خود را دارند اما بحثی تحت عنوان جرم‌انگاری اجاره‌ی کارت‌های بانکی برای مقابله با سایت‌های قمار در این کشور دیده نمی‌شود زیرا به طور خلاصه باید گفت در حقوق انگلستان مقابله با قمار آنلاین غیر قانونی مطرح است نه مقابله با قمار و به همین علت گردش‌های مالی سایت‌های قمار در این کشور با ممنوعیت قانونی مواجه نیست.

نتیجه‌گیری

مطالعه‌ی تطبیقی راهکارهای مقابله با قمار آنلاین در حقوق ایران و انگلستان، نشان‌دهنده فاصله معنادار دیدگاه دو کشور نسبت به پدیده‌ی قمار آنلاین است. قانون مجازات اسلامی در سال‌های اخیر تحولات قابل توجهی نسبت به قمار آنلاین داشته‌است و در این راستا اصلاح

و بروزرسانی مواد مربوط به قمار در سال ۱۴۰۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید. در آن سوی موضوع، قانون قمار انگلستان که یکی از مترقی‌ترین قوانین مربوط به قمار در دنیاست، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. علی‌رغم تفاوت دیدگاه‌های دو کشور در زمینه‌ی قماربازی، افسار گسیختگی بازار سایت‌های قمار سبب شد تا این دو کشور در اصل مفهوم مقابله با قمار مشترک باشند. در حقوق ایران مقابله با قمار آنلاین به صورت کلی و در حقوق انگلستان مقابله با قمار آنلاین غیرقانونی مورد توجه قانونگذاران قرار گرفت. راهکارهایی همانند جرم‌انگاری ارائه‌ی تسهیلات برای قماربازی، مشخص نمودن دایره‌ی مصادیق قمار از جمله راهکارهای مشترک میان این دو کشور است. در قانون قمار ۲۰۰۵ انگلستان که اصلی‌ترین قانون مربوط به قمار در این کشور است، قمار آنلاین تعریف نشده‌است لکن قلمروی مصادیق آن توسط قانون مشخص است. در حقوق ایران پیش از اصلاح مواد مربوط به قمار در قانون مجازات اسلامی، تعریفی از مفهوم قمار وجود نداشت و این مسئله موجب پراکندگی دیدگاه‌ها در رویه قضایی نسبت به تشخیص موارد قمار از غیرقمار شده‌بود. در نتیجه‌ی این اختلاف مقابله با قمار دشوار می‌شد؛ زیرا سرعت رسیدگی در جرائم سایبری از جمله قمار آنلاین، اصل مهمی در مقابله با جرم است که به واسطه‌ی خلا قانون در تشخیص مصادیق، این اصل تحت الشعاع قرار می‌گرفت. پس از اصلاح مواد مرتبط با قمار، شیوه‌ی تعیین مصادیق در حقوق ایران به حقوق انگلستان نزدیک شد و به همان ترتیب دامنه‌ی رفتارهایی که قمار به‌شمار می‌آید، مشخص شده‌است.

یکی دیگر از مهم‌ترین راهکارهای مقابله با قمار آنلاین که حقوق‌هر دو کشور توجه ویژه‌ای به آن داشتند، جرم‌انگاری ارائه‌ی تسهیلات قمار است. کیفرانگاری برای ایجادکنندگان و مالکین سایت‌های قمار و مبلغین این سایت‌ها از جمله مهم‌ترین اقدام برای مقابله با قمار-آنلاین است. چراکه در حال حاضر تبلیغات نقش به‌سزایی در گرایش افراد به سایت‌های قمار دارد و چنانچه با مالکین سایت‌های قمار مقابله شود. قانون انگلستان نیز در مقابله با رواج سایت‌های غیرقانونی قمار آنلاین، ارائه هرگونه تسهیلات از جمله تبلیغات و طراحی سایت‌های قمار را ممنوع به دریافت مجوز از مرجع ذی صلاح قانونی کرده‌است.

در نهایت به عنوان پیشنهاد می‌توان گفت، استفاده از تدابیر پیشگیری وضعی و دشوارسازی شرایط قماربازی آنلاین به واسطه‌ی افزایش دانش عموم افراد جامعه در این خصوص است. آگاه‌سازی از این جهت حائز اهمیت است که علی‌رغم وجود کاربران زیاد در فضای مجازی، عده‌ی اندکی از آن‌ها دانش فنی کافی برای استفاده از این محیط را دارند. عدم آگاهی سبب می‌شود که مراقبت‌های لازم در این محیط صورت نگیرد و عده‌ای گرفتار مشکلات فضای سایبر از جمله اعتیاد به قمار یا کلاهبرداری سایت‌های قمار شوند. اطلاع رسانی در مورد عملکرد سایت‌های قمار، نحوه فعالیت آن‌ها و چگونگی کلاهبرداری مالکین این سایت‌ها از محل حساب بانکی افراد و ... علی‌رغم اینکه ساده به نظر می‌رسند اما در پیشگیری و کنترل افشار جامعه به تحریک نشدن نسبت به تبلیغات این سایت‌ها و عدم شرکت در قمار-بازی آنلاین بسیار موثر است.

منابع

- پاک نهاد، امیر. دانشنامه جرم‌شناسی نظری. تهران: نشر میزان، ۱۳۹۹.
- پورقهرمان، بابک. (۱۳۹۶). مطالعه تطبیقی سازکارهای حمایت از بزه‌دیدگان جرایم رایانه‌ای در حقوق کیفری ایران و اسناد بین‌المللی با تأکید بر کنوانسیون بوداپست. پژوهشنامه حقوق کیفری. (۱)۸، ۱-۳۶.
- جلالی فراهانی، امیرحسین. (۱۳۸۹). کنوانسیون جرائم سایبری و پروتکل الحاقی آن. چاپ اول. تهران: انتشارات خرسندی.

حاجی ده آبادی، احمد، و سلیمی، احسان. (۱۳۹۳). اصول جرم انگاری در فضای سایبر (با رویکردی انتقادی به قانون جرائم رایانه ای). مجلس و راهبرد، ۲۱(۸۰)، ۶۱-۸۸.

حبیبی تبار، محمود، حاجی ده آبادی، احمد. (۱۳۹۹). سردستگی گروه مجرمانه سازمان یافته در جرایم تعزیری. تحقیقات حقوقی بین المللی. ۱۳(۴۸)، ۳۹-۶۱.

حسن زاده، رعنا. (۱۳۹۰). بررسی شیوه های حمایت از بزه دیدگان در حقوق ایران و اسناد بین المللی. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده علوم انسانی و اجتماعی، تبریز.

حسینی، سید حسین، حاجی وند، امین. (شهریور، ۱۴۰۰) تحلیل آسیب اجتماعی قماربازی در فضای واقعی و مجازی با تاکید بر روبه قضایی و آمار پلیس فتا. سومین همایش ملی آسیب های اجتماعی.

خبرگزاری ایرنا. (۱۴۰۰، ۳ اردیبهشت ۱۴۰۰). بازیابی شده ۸ اردیبهشت، ۱۴۰۲ از <https://irna.ir/xjDxV4>

خبرگزاری تسنیم. (۱۴۰۰، ۳۰ فروردین ۱۴۰۰). بازیابی شده ۱۰ اسفند، ۱۴۰۱ از <https://www.tasnimnews.com/fa/news/>

رایجیان اصلی، مهرداد. (۱۳۹۰). بزه دیده شناسی حمایتی. تهران: انتشارات دادگستر

زلفی، علی، مالیر، محمود. (۱۳۹۹). خلاهای قانونی و اجرایی و راهکارهای پیشگیری از ارتکاب جرایم سایبری. کارآگاه، ۱۳(۵۲)، ۸۳-۹۸.

شاکری، ابوالحسن، و رحیمی، ذبیح اله. (۱۳۹۸). مجازات تکمیلی؛ شرایط و چگونگی در پرتو روبه قضایی. مطالعات حقوق کیفری و جرم شناسی، ۴۹(۲)، ۴۱۹-۴۴۸.

صادق فسایی، سهیلا، و پروین، ستار. (۱۳۹۰). جرم: بر ساخته ذهنیت، گفتمان و قدرت. پژوهش حقوق عمومی (پژوهش حقوق) (حقوق و سیاست)، ۱۳(۳۳)، ۲۱۳-۲۳۴.

فاطمی نیا، پروین، ستار، درویشی فرد. (۲۰۲۰). گونه شناسی قمار و آسیب های اجتماعی آن در شهر تهران (مورد مطالعه: محله هرندی). فصلنامه علوم اجتماعی. ۲۷(۸۹)، ۴۱-۷۰.

میرمحمد صادقی، حسین. حقوق کیفری اختصاصی (۲) جرایم علیه اموال و مالکیت - کلاهبرداری و ویرایش ششم. تهران: نشر میزان، ۱۳۹۶.

منابع انگلیسی

Aidah, K. N., & Pratama, B. (2022, Sep 13). *The Comparative of Regulations About Online Gambling Between Indonesia, Malaysia, Singapore, And United Kingdom*. Asia Pacific International Conference on Industrial Engineering and Operations Management.

Banks, J. (2016). *Online gambling and crime: Causes, controls and controversies* (1st edition. July 21, 2014). Routledge.

Explanatory Notes on Gambling software, 2005, from <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2005/19/notes/division/5/3/7/1/6>

Gainsbury, S. M. (2015). Online gambling addiction: the relationship between internet gambling and disordered gambling. *Current addiction reports*, 2(2), 185–193.

gambling commission. (2021). What is gambling software?. Available from <https://www.gamblingcommission.gov.uk/licensees-and-businesses/guide/what-is-gambling-software>

Ivey V. Genting Casinos, 2016. (EWCA Civ 1093). Available from <https://www.supremecourt.uk/cases/docs/uksc-2016-0213-judgment.pdf>

John, B., Holloway, K., Davies, N., May, T., Buhociu, M., Cousins, A. L., Roderique-Davies, G. (2020). Gambling harm as a global public health concern: a mixed method investigation of trends in Wales. *Frontiers in public health*, 8, 320.

Miller, g. (2019). History and Evolution of the UK Gambling Commission. Available from <https://europeangaming.eu/>

PAGE, S., TURNER, J., PLIMLEY, S., & BRATT, S. (2021). Sentence's understanding and treatment of problem gamblers : The report of the Commission on Crime and Problem Gambling.

Ramanauskas, S. Partner, S. (2020). Crime and problem gambling : A research landscape : The report of the Commission on Crime and Problem Gambling.

Rohsler, C. (2021). The Gambling Law Review : United Kingdom. *Journal of the law reviews*.

Wardle, H., Reith, G., Langham, E., & Rogers, R. D. (2019). Gambling and public health : we need policy action to prevent harm. *Bmj*, 365.

Winfrey, L. T., & Abadinsky, H. (2003). Understanding crime : Theory and practice. (*No Title*)